

הלאמה והעלמה תרבותית: בעקבות בג"ץ 3556/16 ארגון עמק שווה נ' רשות העתיקות

מבזק הארת פסיקה זה, עוסק בעתירה שהגיש ארגון 'עמק שווה' נגד החלטת רשות העתיקות, להוציא את הספרייה הארכיאולוגית וממצאים נוספים ממוזיאון רוקפלר שבמזרח ירושלים, ולהעבירם למערב העיר. בג"ץ דן בשאלת חוקיות העברת הספרייה והממצאים הארכיאולוגיים לאור הוראות הדין הבינלאומי.

בשנת 1936 נחנך מוזיאון רוקפלר בעיר העתיקה בירושלים, והוא מהווה בית לממצאים ארכיאולוגיים רבים, וכן לספרייה ארכיאולוגית הכוללת מעל ל-100,000 כותרים שבהם ספרים עתיקים, פרסומים ארכיאולוגיים ודוחות חפירה.

לטענת העותר, מאז סופחה ירושלים המזרחית למדינת ישראל בשנת 1967, מדינת ישראל הקפידה את המצב הקיים במוזיאון עד לפתרון קבע מוסכם, כך שממצאי החפירות נשמרו במקום וחל איסור להזיזם. עוד טוען העותר, כי למרות שמדינת ישראל החילה במזרח ירושלים את הדין הישראלי המתיר לרשות העתיקות לשנות מדיניות זו, הרי שמדובר בשטח כבוש שחלים בו דיני התפיסה הלוחמתית הבינלאומיים האוסרים על הוצאת נכסי תרבות מהמוזיאון. לדידו של העותר רשות העתיקות לא סיפקה הסבר הגיוני לשינוי מדיניות ההקפאה במוזיאון, והחלטתה אינה סבירה ואינה מבוססת על תשתית עובדתית ומשפטית מספקת.

בתגובה ביקשה רשות העתיקות לדחות את העתירה, תוך שהיא מציינת כי בשנים האחרונות נבנה במערב העיר בית הרשות, שנועד בין היתר לשפר את התשתיות הנדרשות להגנה על ממצאים ארכיאולוגיים שנאספו לאורך השנים, לתן פתרון הולם לספרים השמורים כיום בספרייה הארכיאולוגית במוזיאון רוקפלר, ולאפשר לציבור הרחב גישה אליהם. לטענת הרשות, הספרים בספרייה הם רכוש הבלעדי ומרביתם נרכשו בידי אגף העתיקות ורשות העתיקות. עוד טענה הרשות כי הספרייה צרה מלהכיל את הספרים הרבים, ולכן החליטה מועצת הרשות והנהלתה להעביר ספרים אלו למקום ייעודי הכולל תשתיות מתאימות בבית הרשות. כמו כן, שללה רשות העתיקות את הטענה כי התקיימה במקום מדיניות הקפאה, וכי החלטות על הוצאת ממצאים ממוזיאון רוקפלר, נעשית על סמך שיקולים מקצועיים ולאחר בחינה של הגורמים המוסמכים לכך בדין.

בג"ץ, בפסק דין מפי השופטת אסתר חיות ובהסכמתם של השופטים עוזי פוגלמן ודפנה ברק-ארז, נדרש לשלוש שאלות מרכזיות שבהן דן בקצרה. הראשונה, נוגעת לסבירותה של החלטת רשות העתיקות על העברת הספרייה והממצאים הארכיאולוגיים; השנייה, היא אם יש בהחלטת רשות העתיקות משום סטייה ממדיניות ההקפאה הנוהגת לגבי המוזיאון; השלישית, נוגעת להעברת נכסי התרבות בניגוד לדין הבינלאומי.

בג"ץ קבע, כי בהתאם לסעיף 5 לחוק רשות העתיקות, הרשות מוסמכת לטפל בכל ענייני העתיקות בישראל, ובכלל זה לנהל את אוצרות העתיקות של המדינה. מתוקף

סמכויות אלה, כך נקבע, רשות העתיקות הפעילה את שיקול דעתה הרחב, עת קיבלה את ההחלטה להעביר את הספרייה הארכיאולוגית לבית הרשות. לדידה של השופטת חיות, העותר העלה טענות כוללניות מבלי שהבהיר מדוע נפל פגם בהחלטת רשות העתיקות. באשר לטענה כי הופרה "מדיניות ההקפאה" הנוהגת לגבי המוזיאון, קבע בג"ץ כי מדובר בטענה שאינה נתמכת בתשתית עובדתית, ואף נסתרה בטענות העותר שציינ כי רשות העתיקות הוציאה בעבר מוצגים ממוזיאון רוקפלר.

באשר לשאלת חוקיות העברת נכסי התרבות, העומדת לכאורה בניגוד להוראות הדין הבינלאומי, ציינה השופטת חיות כי המשפט, השיפוט והמינהל של מדינת ישראל חלים בירושלים המזרחית מתוקף חקיקה ראשית וכן מתוקף חוק יסוד: ירושלים בירת ישראל, וכי הוראת חוק מפורשת של הכנסת גוברת על הוראות מן המשפט הבינלאומי. לפיכך קבעה השופטת חיות, אין להידרש לטענה בדבר הפרת הוראות הדין הבינלאומי לגופה, שכן הדין הישראלי הפנימי גובר ממילא.

ההרכב דחה את העתירה ופסק הוצאות משפט בסכום של 4,000 ש"ח נגד ארגון עמק שווה.

עו"ד יזהר רגב מאיר את פסק הדין.